

מזמור לו

(51^a) למנצח וכו'. נראה שזה המזמור נאמ' על קצת נבלים מתחמדים ומראים ניוול¹) על פיהם להראות עצמם כבעלי אמונה ובקרנם ארכם לכפור בפנות האמונה ויסודותיה ועל זה אמ' (b) לעבר ה' לדוד כלום' שהוא דבק כאמונתו ית' דבוק חזק ומרחיק ומחעב על הכופר בה הן בכלל הן בפרט כמאמ' חבר אני לכל אשר יראוך (מזמור קייט) ובמתקוסמ'ד²) אתקוטט (מזמור קלט) ואמ' (3) נאם פשע לרשע בקרב לבי כלום' החטא והפשע אשר לרשע הוא בקרב לבי כלום' אני מכיר בשכלי דבריו ומחשבתו אע"פ שהוא סתחמד ומראה עצמו כבעל אמונה, ואמ' אין פחד אלהים לנגד עיניו כלום' ובזאת הכפירה (ג) החליק לעצמו ר"ל הנעים לעצמו ובעיניו לעשות רק רע ולחפש ולחזר אחר העיון אחר שאינו ירא מן העונש ולמצוא ר"ל ברמיזה עיניו עונו ר"ל ולחפש ולחזר אחריו שימצאנו כדרך רוגן מצא נא את החיצים (ש"א כ לו) כלום' חפש אחריהם עד שתמצאם. ומלת לשנא ר"ל שנא הטוב כדרך את ה' עזבו לשמור (הושע ד ו) כלום' לשמור דרכיו. או יהיה פי' למצוא עונו כלום' שהיו דרכיו נעימים בעיניו עד שהביאוהו למצוא עונו להקנש עד ששנא בחייו. וכפל ענין כפירת הרשע באמרו (ד) דברי פיו און ומרסה כלום' כפירות ודברי שקר. חדל להשכיל כלום' מנע עצמו מהלמוד בחכמה ובתורה עד שייטיב דרכיו סתוך למורה כי כל כך הושקע בכפירה שאף אינו רוצה ללמוד דרכי התורה. ובא חדל להשכיל להיטיב בקשר הלמיד כמו ויחדלו לבנות העיר (ברא' יא ח) ותחדל לדבר אליה (רות א ח). וחזר על זה ואמ' (ט) און יחשוב על משכבו כלום' שהמשכב הוא מקום המחשבה וציור הרעיון ואמ' שכל מחשבותיו און. ויתיצב על דרך לא טוב שכל כך ישקיעוהו כפירותיו באמונות החסרות שלא יוכל להתעלם לגמרי בהתחסדו אבל יעמוד על אמונה בלתי שלימה אע"פ שלא יתפרסם עצמו מכל וכל וזהו ענין רע לא ימאם כלום' לא ימאם המפורסמים בתכלית רוע אמונתם להתרחק (51^b) מהם כראוי. ואח"כ התחיל באמונותיו השלימות שהם כנגד אמונת הרשע ואמ' (י) ה' בהשמים חסדך וכו' כוונתו שהשגחתו כוללת הכל העליונים והתחתונים, לא שתפסק בגלגל כרעת הפלסוף, אבל שתהי על שפלי המקומות ר"ל כל מקום שתמצא בו בריה מן הבריות המורכבות וספר תחלה השגחתו בעולם העליון שהם הודו הגדול ואמ' בהשמים חסדך כלום' שכראת בחסדך וענין אמונתך עד שחקים ר"ל השגחתך דבקה בהם. ובענין העולם התחתון שראוי לגמול ועונש אמ' (י) צדקתך כהררי אל כלום' לגמול למזכים ואמ' הררי אל דרך הפלגה כמו שלהבתי³) מאפליה⁴)

(1) אולי צ"ל ניוול וזה כמו ניוול פה. (2) שם חסר מ"ם הראשונה. (3) שה"ש

ח ו. (4) ירמ' ב לא.

ארזי אל¹) ומשפטיך להעניש הרשעים מתהום רבה כלום' שהשגחתך בכל המציאות בכלל ר"ל עליון ותחתון ובא בענין מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים כמו שביארנו במזמור הח' וכן כסה שמים הודו ותהלתו מלאה הארץ (חבק' ג ג) וכן כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך (מזמור קח ה) וסמוך לזה רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך (שם י). ואמ' אח"כ אדם ובהמה תושיע ה' לרמוז השגחתו אפי' על בעלי חיים אלא שהיא השגחה מינית לא השגחה פרטית. או רמוז בזה לענין מבוכת צדיק ורע לו רשע ומוב לו ויהיה הענין בהשמים חסדך ממאמ' הרשע כלום' האון שאמרת' שהוא חושב על משכבו הוא שסובר שהשגחתך אינה אלא כחשמים ועד שחקים ושתפסוק בגלגל הירח ויגרום לו זה ראותו העדר הסדור עד שצדקתך כחררי אל שאין אדם יכול להגיע אליהם וכן משפטיך תהום רבה שאין אדם יכול לירד לעומקו כך אין אדם יכול לירד בעומק השגחתו בעולם עד שהם אומרים אדם ובהמה כלום' סקרה אחד לכל וכ"ש שרוב פעמים יראה הפך הראוי. ואמ' אח"כ (ח) מה יקר חסדך וכו' ולפי' הראשון עניינו רמו על טוב העולם הכא וכן לפי' חב' עניינו הוא תשובה על העדר הסדור להודיע שתכלית הגמול והעונש הוא בעולם הנצחי והוא אומרו דרך הפלגה מה יקר חסדך אלהים ר"ל העתיד לבוא (52^a) על השלמים והוא אמרו ובני אדם וכו' כלום' ואותם בני אדם שחמו בצל כנפיך הם (ט) ירויון מדשן ביתך וקרא הנה ביתך תענוגי העולם העליון והוא ענין (י) כי עמך סקור חיים. ואמ' אח"כ דרך תפלה (יא) שימשוך ליודעיו חסדו וצדקתו לישרי לב בעולם הזה עד שיוכל להתעסק בחשלת נפשו לכל תבואהו (יב) רגל גאות להטרידו במלחמותיהם. וענין (יג) שם נפלו פועלי און עבר במקום עתיד כלום' שיפלו מטועצותיהם ולא יוכלו קום ומלת שם כמו אז וכמוהו שם יצעקו ולא יענה (איוב לה יב). או שמא רמו על הרשעים שכל טובה כלה בעולם הזה אבל שם ר"ל לעולם הכא יפלו ונדרו מאין תקומה. ומלת דחו הטעם בחי"ת ובא בחולם במקום קטץ חמץ על משקל כלו תפלות (סוף מזמ' עב) אלא מפני שאין החית מקבלת דגשות שבה קטץ חמץ לחולם. וכבר ראיתי בזה המזמור שפי' בענין צדקתך כחררי אל דברים יותר נמטרים, יש שפיר' על גלות הארץ שהיה בצדקתו וברחמיו כי משפטו היה להיות חכל תהום רבה ר"ל חמים המקיפים את הארץ ויש שפי' כחררי אל שרמו בו מציאות שני העולמות העליונים עולם המלאכים ועולם הגלגלים ולגובה מקומם ומעלתם קראם חררי אל וכ"ף כחררי מקום בית ויהם כהם צדקה להיותם נצחיים, ומשפטיך תהום רבה על מציאות העולם השפל העומד ככה השם ומתקיים בסכתו דרך כלל ר"ל בשמירת מינוי אבל אישיו יפסדו ויתחלסו תמיד ותושיע בענין תקיים

וקרא אדם הצורה והחמר קרא בתמה וייחס קיום על הכל כל אחד לפי כבודו ואין פשטי המקראות מתישבים בזה כל כך.

מזמור לו

לדוד וכו'. גם זה המזמור בנוי על ענין הקדר חסדור בין בני אדם בענין הצלחת הרשעים וצרת הצדיקים ושלא יהרהר אדם בכך אחר מדותיו של הב"ה עד שיהא מזה נבוך באמונתו ועל זה אמ' לכל הרואה את דבריו כאלו שמע קולו (א) אל תתחר במרעים ופירושו אל תכעס בעצמך על ענין המרעים כשאתה (52b) רואה שלוחם ואל תקנא בעושי עולה לעשות כעושה עולה ומלת תתחר מלשון חרי אף מבנין התפעל מלשון תתגל¹. וי"ם אל תתקרב מלשון ואיך תתחרה את הסוסים (ירמ' יב ה) והוא מבנין הקל ושרשו תחר. ואמ' (ב) כי כהציר מהרה ימלו כלום שאין להצלחתם עמידה אבל יכרתו מהרה כהציר ויבולו כירק דשא ר"ל הירק שלא צמח עדיין אלא מעט והוא נובל מהרה ולכן אל תקנא להם² אבל אם ראית עצמך בצרות עם דעתך טוב הנחנתך (ג) בטח בה' ועשה טוב כמו שהורגלת לא תפתך מכוכתך שלא תחזיק בתומתך. ואמ' שכן ארץ ורעה אמונה כלום' שעם היותך שוכן בארץ ר"ל בשפלות ודלות למד בני אדם בצדק והנחנים באפני אמונה ישרה ואז התענג על³ ה' (ד) ויתן לך משאלות לבך. וכאח מלת התענג⁴ צווי במקום עתיד כמו אם בין כוכבים שים קנך (עובד' ד). ואמ' (ה) גול על⁵ ה' דרכך כלום' סבכה לשם והשלך⁶ יחבך עליו ובטח עליו והוא יעשה חפצין (ו) והוציא כאור צדקך ר"ל שיגלה ויפרסם צדקך והפרסום הוא בהיטיב לאחריהך והוא ענין ומשפטך כצהרים. ואמ' (ז) דום לה' והתחולל לו כלום' קוה אל ה' מענין דמו עד הגיענו אליכם (ש"א יד ט) וכן ותחולל לו (איוב לה יד) מענין תוחלת והוא פועל מרובע סנחי העין ושרשו חיל מלשון ויחילו עד בוש (שופט' ג כב) וכן ויחל עוד שבעת ימים אחרים (כרא' ח י) ואע"פ שרוב הבאים מזה הענין הם משרש יחל הם שני שרשים בענין אחד. וי"ם ותחולל לו מענין חיל כילדה (מזמור מח ז) כלום' שימכול תחיל והכאב בעבורו. ואל תתחר במצליח דרכו כלום' לא תכעס בעצמך על ראותך הצלחתו וכן באיש עושה מזמות ר"ל שמשלים על מחשבותיו. וי"ם ג"כ אל תתקרב ר"ל ברשעים כי הם על הרוב מצליחים בקנייני תעולם ומקיימים מחשבותיהם הרעות. ואמ' (ח) הרף ר"ל מן הכעס שאתה כועס בעצמך על זה וכן ועזוב חמת ואל תתחר אף⁷ להרע כלום' שיביאך כעסו להרע מעשיך (ט) כי לסוף מרעים יכרתון וקווי ה'

(1) תתגל לא נמצא. וצ"ל ויתגל בראשית פ כ"א. (2) צ"ל בחם. (3) בכ"י אל. (4) בכ"י תתענג. (5) בכ"י אל. (6) בכ"י והשלם. (7) בפס' אך.

כבר יירשו ארץ (י) ועוד מעט ואין רשע והתבוננת כלום' שחתבונן¹)
 מעט בענייניו (53a) ואיננו וכפל הענין באמרו (יא) וענוים יירשו ארץ
 והתענו על רוב שלום ורמו בזה לשלום²) הנצחי והירושה הנצחית וכן
 ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ (ישעי' ס כא). וכנגד מחשבות הרשע אמ'
 (יב) זומם רשע לצדיק כלום' שחושב עליו מהשבות בתאותו אותו³) לוקה
 בצרות תמיד וחורק עליו שניו כלום' שמתלוצץ על טוב הנהגתו והסידותו
 ולסוף ה' (יג) ישחק לו כי ראה כי יבוא יומו כלום' כאשר ראה כי יבוא
 יומו בהנמלו ממעט טובות שעשה ואו יבא יומו להקנש על רוב מעשיו. או נפרש
 זומם רשע לצדיק ר"ל ומתנבל עליו להפילו במסמרות החכולותיו וזהו ענין
 (יד) חרב פתחו רשעים ופי' פתחו כמו לטשו מענין והמה פתיחות (מסור נה כב)
 חרב פתחה (יחזקאל כא לג) וי"ם פתחו הוציאוה מתערה כענין יסגור על איש ולא יפתח
 (איוב יב יד) כלומר שהכינו עצמם להפיל עני ואביון וכו'. (טו) וחרבם
 תבא בלבם וכו' ואין לצדיק להיות⁴) דובג על מיעוט הצלחתו כי (טז) טוב
 מעט לצדיק מהמון רשעים רבים. (יז) כי זרועות רשעים תשברנה
 לרוב המיתם וסומך צדיקים ה' להעמיד המעט שלהם. כי (יח) יודע ה' ימי
 תמימים ר"ל זמן הקצוב להם ומכין להם כפי הצריך ולקץ ימיהם נחלתם לעולם
 תהיה ובעולם הזה ישמרו (יט) שלא יבושו בעת רעה ובימי רעבון
 ישבעו כי יספיק להם אותו המעט ע"ד צדיק אוכל לשובע נפשו (משלי יג כה)
 (כ) והרשעים יאבדו ויהיו כיקר כרים ר"ל כחלב הככשים שניתך⁵) מהר
 בהיותו על האש כך כשתגיעהו צרה יכלה מכל וכל ובעשן פירושו באש ולא
 יועילהו רוב קנינו שהוא מרבה נכסים בכל יום ויום עד שהוא לא ריו בשלו אבל
 גוזל וחומס (כא) ולווה ואינו משלם והצדיק יעמד בטובו עם מיעוט מסונו
 ואף מהמעט שכירו חונן דלים ונותן. וזה בודאי הוא בהשגחה מאתו ית'
 (כב) כי מבורכיו יירשו ארץ ומקולליו יכרתו וקרא הצדיק על שמתגבר
 לעבור⁶) עתו במעט מסונו והוא אמרו (כג) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו
 יחפץ כלום' שעמידתו היא בהשגחתו ית' וגם (כד) [כי] יפול לפעמי' ברשת
 הצרות לא יוטל ר"ל לא יושלך לגמרי כי ה' סומך ידו. והרשע⁷) במעט
 צרה (53b) שתגיעהו יכלה מכל וכל. ואם' (כה) נער הייתי גם זקנתי ולא
 ראיתי צדיק נעזב לגמרי ולא זרעו מבקש לחם. אבל שעם עוניו יספיק
 לו ככדי צרכו עד שסאותו המעט משפיע לזולתו והוא אמרו (כו) כל היום חונן
 ומלוה וזרעו לברכה. ואחר שכן אל תבהילך שלות הרשע והצלחתו אבל
 (כז) סור מרע ועשה טוב וזוה תשכון במה לעולם ובאה מלת שכון צווי

1) בכ"י שחתבונן. 2) בכ"י לשלם. 3) בכ"י אותה. 4) בכ"י להיוחן.
 5) בכ"י שניתן. 6) פי' לבלות. 7) בכ"י הרשע.

במקום עתיד על הדרך שפירשנו למעלה. ואמרו (כח) כי ה' אוהב משפט ר"ל
 מעשה היושר ולכן לא יעזוב את חסידיו לגמרי ולעולם נשמרו ר"ל שלא
 ימלך השגחתו מהם וזרע רשעי' נכרת התעקף עיניך בו ואיננו (משלי כג ה)
 וכפל הענין ואמ' (כט) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה. ואמ' לשבח
 הצדיק שפיו (ל) יהנה חכמה ולשוננו תדבר משפט כלום' שלא יהרהר ולא
 יתן תפלה לאלהים בראותו הצלחת הרשע והוא ענין (לב) לא תמער אשוריו
 כלום' שלא יטה מדרך האמונה כי תורת אלהיו חקוקה בלבו לא תסור ממנו
 למקרים ולסכנות — ומלת תמער באה על אשוריו שהם רבים כלום' לא תמער אחת
 מאשוריו ואף כשיראה הרשע מתגבר עליו (לג) וצופה ומתנכל להמיתו, יבטח
 בה' (לד) ולא יעזבנו כידו ולא ירשיענו בהשפטו כלום' לא יעמידנו
 בחזקת רשע בהשפטו על יד הרשע אבל יצילנו מידו כמקרה הצדיק הטוב. ואחר
 שכן הוא הנהגת האל עם חסידיו (לה) קוה אל ה' ושמור דרכו שאם שפלת
 הוא ירוססך לרשת ארץ ובהכרת רשעים תראה. ואפי' ראית להם
 הצלחה אל תשיאך כלל כי אני (לה) ראיתי כמה פעמים רשע עריץ ר"ל
 רשע בהצלחתו וסת ערה ר"ל מתלחלח¹ כאזרח רענן ר"ל כעץ שתול מאז
 על פלגי מים ובארץ טובה שקסד ביופיו זמן רב כמו אזרח בארץ שהוא אותו
 שהוא נאחו בארץ זמן רב ומשתרש ומתחזק בכל יום. וי"ם בו בעל כנפים²
 כאזרח שבני משפחתו מרוכים וכן יש מפרשים מתערה משריש כמו ערות על
 יאור (ישעי' יט ז)³. ולי נראה אזרח שהוא נטוע לצד מזרח והשמש נטוי עליו
 חסיד והוא רענן מצד אחד להיותו שתול על פלגי מים וזהו (544) המשובח
 שבאלינות כי יסתפק בהום ובלחות הרבה. ואמ' שעם כל [זה] לסוף (לו) יעבור
 והנה איננו ואבקשהו ולא נמצא ובהפך זה (לז) שטרם וראה
 ישר ותראה שאע"פ שהוא לפעמים מתגלגל בצרות אחריתו לטוב והוא אמרו כי
 אחרית לאיש שלום ורמוזו בזה לגמול הנצחי הצפון לע"ה וכן אמ' על זה
 לקונש הנצחי (לה) ופושעים נשמדו יחדו אחרית רשעים נכרתה.
 ואח"כ חזר להצלחת (השם) הצדיק מן הרשע כמחזיר הענין לעצמו שניצל כמה
 פעמים מכף מעול וחומץ בהשגחת האל ית' ואמ' (לט) ותשועת צדיקים מה'
 מעוזם ביום צרה והשם (מ) יעזרם ויפלטם מרשעים כי חסו בו. זהו
 ענין המסור הוא טובב על כוונה שלא יתפתה האדם בהצלחת רשע כי אחריתו
 דרע והוא שהרבה פעמים תפסק הצלחתו בעולם הזה אם לא יתלה לו איזה זכות
 ולסוף אחריתו נכרתה. והצדיק⁴ אם הוא לפעמים מתגלגל באש הצרות ח'
 יסעדנו על ערש דוי ויסמכהו בכדי שיוכל לאכול ובאחריתו אחר כבודו יקחחו.

(1) כפי רד"ק. (2) ציל בעל ענפים כפי ראביע. (3) וזה פירשי.

(4) בכ"י והצדיקים.

מזמור לח

(6) מזמור לדוד להזכיר. נרא' שהוא כמו משכיל כלום' לעורר חלכבות ונרא' שזה המזמור אמרו דוד על חוליו ורוב צרותיו. הוא משל כפי האויבים כי קונחיו הטו אלה וגם הוא מודה לאל כן אלא שקורא עליהם על אומנם זה דרך שנאה וזדון ועל כן הוא שב ומתודה על חטאיו ומתפלל להתנהג עמו במדת רחמים ולא במדת הדין. ומלת להזכיר י"ם כמו להודות ע"ד הזכירו כי נשגב שמו (ישק"י יב ד) ואין נראה לי כי גם הזכירו כי נשגב שמו עניינו שיפרסמו נפלאותיו הגדולות כמו הודיעו בעמים עלילותיו וכן זה נראה לפרשו שקשאו לפרסום בני אדם שבקת החולי ושאר הצרות ישוכו לאל ויהודו על חטאייהם ויתחננו לאל להעביר חלים ושאר צרותיהם לחשוכתם ולרוב הפלחם ומפני שהוא עניין צריך המיד לבני אדם אמ' להזכיר. והתחיל בתפלתו ואמ' אל (3) ה' אל בקצפך (54b) תוכיחני כלום' במדת¹) הדין ובחסותך תיסרני כלום' ואל בחמתך תיסרני כי מלת אל מושכת עצמה ואחרת עמה כמו ולא יבואו לראות כבלע את הקדש וסתו (במדכ' ד כ) כלום' ולא ימותו וכן רבים ובאה מלת בקצפך כסגול הקוף במקום חירק ע"ד אשתך כגפן פוריה. (ג) כי חציך ר"ל החללים ושאר הצרות נחתו בי ר"ל ירדו בי והוא מכנין נפעל משפטו בשלימות נחתו²) ושרשו נחת וכן ותנחת עלי יריך מכנין הקל כמו ותרד וירך כמו מכתך. (ד) אין מתום ר"ל שלימות ובריאות³) בבשרי מפני זעמך, ואין שרם גם בעצמים עם כל חוקם ותקפם מפני חטאתי אשר גרמה להביא עלי זעמך וזהו (ה) כי קונחתי... יכבדו ממני כלום' שהם גדולים מנשוא ואמרו ממני כלום' שאין בידי זכות שיקלו המשא וממצאו הקונות גוברים על הזכות והשכל שהוא עצם האדם. (ו) והבאישו פועל עומד כלום' סרחו ממני מפני שהקור שעליה נסם ונסק וחליחה נשפכת ומסרחת והוא הפוך כלום' נמקו והבאישו חבורתי כלום' נקשיתי נפתל ועקש ונעוה ולכן (ו) שחותי עד מאד וקודר הלכתי (ח) וכסלי מלאו נקלה כלום' נגע נקלה ונכוח⁴) והיא חסר המתואר כמו כי חמודות אתה (רניאל ט כג). וי"ם נקלה שם מלשון קלוי באש כלום' לשון חמיסוח. וענין (ט) נפוגותי לדעתה כמו נשתנית⁵) מלשון וריחו לא נמר (ירמ' מח יא) שתרגומו לא פג וכלשון רבותי שםפיגין טעמם (פסחים ט) או הוא ענין הצטננות מונח' על חולשה ורפיון. ואמרו שאנתי מנחמת לבי כלום' מצד רוב נחמת לבי על חליי שאנתי ר"ל שאנתי להתפלל לפניך על חליי אחר שהתודיתי שהכל קרני בחטאי והוא (י) ה' נגדך כל תאותי כלום' כל תאותי לחיות אינה אלא שאוכל לשוות כבודך לנגדי לעבדך

(1) בכ"י למדת הדין. (2) בכ"י ונחתו. (3) בכ"י שלימות ובכריאות.

(4) בכ"י מסושמש. (5) בכ"י נשתנתי.

ולחשיג מכבודך מה שאוכל ואנחתי על פירדתי מזה העולם מסך לא נסתרה כלום' שאתה יודע לכבי שאין אנחתי לפרידת התענוג והקושר רק על אשר לא השלמתי נפש חוקה. ואמ' (יא) לבי סחרחר רי' סוכב כלום' שמחשבותי נכוכות וסוככות (55a) הנה והנה פוסחות על כמה מעיפים לא ידעו מה מרוב הצרות ואור עיני רי' להוציא תקלומותי לאור גם הם אין אתי ואמ' גם הם עיד קצת נבורים חתים (שיא כ ד) קול ננירים נחכאו (איוכ כט י) כלום' גם הם אין אתי האור הראוי להניע מהם. וייס נגדך כל תאותי כלום' שלא אתאזה לרופאים, אך¹) כל תאותי אליך שלא נסתרה אנחתי וסכת חליי מסך כהקלמה לרופאים. ואמ' (יג) אוהבי ורעי סנגד נגעי יעסודו כלום' שכלם נלאו מסני או שאין בידם ליתן לי עצה ודבר. ואויבי סנקשים רי' סתנכלים לדבר הוות לעסוס עלי כי סירי היתה זאת [מחטאי ועונותי]²) וזהו (יג) וינקשו כלומר העסידוני בחוקת נוקש (יד) ואני כשיספרו אלי דבריהם עושה עצמי כחרש שאינו שומע וכאלם שלא יפתח פיו כי גם אני מודה לאל כן אלא שהם יאמרו זה מדרך שנאה וחרון זרוב הפצס במיתתי. וכפל הענין באמרו (טו) ואהי כאיש אשר לא שומע ואין בפיו תוכחות רי' טענות להשיב להם מלשון לכו [נא] ונוכחה (ישעי' א יח). (טז) כי לך ה' הוהלתי שתכויבם כראותי אתה²) תענה כלום' שמצד הטבתך לי ונמית חסרך עלי תעשי' כעונה ומשיב על דבריהם. (יז) כי אמרתי פן ישמחו לי אויבי שכבר ראיתים כי בסוט רגלי באים בזה ענין שיגדילו עלי לשונם ומה יעשו אם אמוט מכל וכל ואמ' בסוט רגלי מעט יראו עצמם שמחים. והשנית שאני סרוכה תמיד בחליים עד שלא אוכל שאת אם לא יכמרו רחמיך עלי. וענין (יח) לצלע נכון רי' סעודת ללכת צולע כרוב הצרות. והשלישי (יט) כי עוני [אגיד] אדאג רי' אזכרנו תמיד ואדאג מסנו זקשה מכלם (כ) שאויבי חיים עצמו רי' שהם עצמו בחיים והתגברו בשלוח ובריאות ורבו רי' גדלו שונאי שקר רי' בעול ובשקר רי' עם כל עולתם ושקרותרם הם גדילים ומצליחים והם (כא) משלמים לי בשנאתם רעה תחת טובה שאני הייתי סוכיחם ומשיבם מדרכם הרעה והם ישטנוני (55b) תחת רדפי טוב וכאת מלת רדפי כהתחבת הריש⁴) כמו סיררי בור (סומור ג). ואחר כל אלו הסכות אני חוזר בתפלתי לפניך שלא (כב) תקזבני ושתחוש (כג) לעזרתי רי' תמהר כי אתה ה' תשועתי כלום' אלתי תשועתי או תשועתי מסש כלום' אתה תשועתי. ויש לפרש המסור על הגלות הארוך הזה שרכו צרותינו כתוכו ומבקשי נפשנו דוכרים עלינו ועל אסונתנו הוות ומקצימים בשלוחם וישטמונו תחת רדפנו טוב והכל נאות לענין זה יפה סאר וסוף הדברים על זה שיחוש האל וימהר גאולתנו אמן אמן.

(1) ככ"י אה. (2) המסוגר הגהתי מסברה שהסקום מטושש לנסרי ככ"י.

(3) ככ"י ואתה. (4) רי' הרחבת הקמץ תחת הריש.